

Papiamento

M. Browne en L. van der Zijden-Holstvoogd

1. Taalbeschrijving

Het Papiamento is een Creoolse taal gebaseerd op het Portugees en/of Spaans. De taal wordt gesproken op het eiland Aruba. Een variant van het Papiamento - Papiamentu – wordt gesproken op eilanden Curaçao en Bonaire. De verschillen tussen beide varianten zit vooral in klinkers o en u, bijvoorbeeld in het woord voor schoen.

Nederlands	Papiamento	Papiamentu
Schoen	/sapato/	/sapatu/

Beide varianten van het Papiaments hebben samen ongeveer 250.000 sprekers. Hiervan wonen zo'n 75.000 sprekers buiten de eilanden, waaronder in Nederland en Venezuela.

Sinds 2003 is Papiamento een officiële taal op Aruba naast het Nederlands, dat nog veel door officiële instanties gebruikt wordt.

Het Papiaments kent veel leenwoorden uit het Portugees, Spaans, Nederlands en Amerikaans Engels.

Consonantsysteem

Tabel 1

Consonantsysteem Papiamento, gebaseerd op beschrijving van Papiamentu door Kouwenberg en Murray (1994)

	Coronaal					Dorsaal				
	Bilabiaal	Labiodentaal	Dentaal	Alveolair	Postalveolair	Palataal	Velair	Uvulair	Faryngaal	Glottaal
plosieven	p b		t̥ d̥			(c)	k g			
nasalen	m	(m)		n		(n)	(ŋ)			
Trill/tap				r (r)						
fricatieven		f v		s z	ʃ ʒ		x			h
affricaat					tʃ dʒ					
liquida				l						
half	(w)					j				
klinkers										

Opmerking: De consonanten tussen haakjes zijn allofonen.

Zwart: komen ook in Nederlands voor groen: alleen Papiamento

Klemtoon

Het klemtoonpatroon in het Papiamento is vergelijkbaar met dat van het Spaans; klemtoon op de voorlaatste syllabe bij woorden die eindigen op een klinker of /l,r,n/. Klemtoon de laatste syllabe als het woord eindigt op een andere medeklinker of een diftong.

2. Verwervingsvolgorde van de consonanten

Naar de verwervingsvolgorde van de consonanten in het Papiaments is voor zover bekend nog geen onderzoek gedaan. Bij het bepalen van de volgorde van de woorden in de test, is rekening gehouden met de verwervingsvolgorde van de consonanten in het Nederlands en het Spaans.

3. Veel voorkomende fonologische processen

Omdat er -voor zover bekend- geen onderzoek is gedaan naar de verwervingsvolgorde van consonanten in het Papiaments, is er ook geen informatie beschikbaar over fonologische processen. In het voorjaar van 2017 heeft logopediste Melissa Browne de woorden uit Speakaboo getest bij zich normaal ontwikkelende kinderen op Aruba. Dit zijn kinderen die opgroeien met Papiamento als moedertaal en daarnaast ook Nederlands spreken.

In dit onderzoek onder 21 Arubaanse kinderen tussen de 40 en 51 maanden zijn de volgende processen meerdere keren waargenomen (tabel 2).

Tabel 2

Vereenvoudigingsprocessen bij zich normaal ontwikkelende Arubaanse kinderen volgens onderzoek van Browne (2017)

Proces	Voorbeelden	Frequentie
Gliding	porta→polta regala→legalo bɔtər→bɔtəl	35
Fronting	avjoŋ →avjom telefon →tefom puʃi→puʃi	12
Stopping	zax→zak ʒiraf→ʒirap avjoŋ→abjoŋ*	10
Assimilatie	batpak→bakpak ʒiraf→viraf katʃo→tatʃo	8
Deletie finale consonant	pɔptʃi→pɔtʃi	6
Deletie zwakke syllabe	nanifi→nifi telefon →tefom	5
Backing	tajo→kajo pɔptʃi→pɔktʃi bentana→dentana	5
Affricatie	ʒiraf→dʒiraf	4
De-affricatie	dʒus→dus puʃi→puʃi katʃo→kaso mutʃa→musa	4

**Bij avjoŋ→abjoŋ zou sprake kunnen zijn van invloed van het Spaans. In het PapiamentU zijn /v/ de /f/ en de /b/ allofonen*

De /r/ wordt 32 keer vervangen door de /l/, 2 keer door een /w/ en één keer door een /j/. Deze verdeling ligt voor de hand als je bedenkt dat de bilabiale /w/ in het Papiamento alleen voorkomt als allofoon. De /j/ is een laagfrequente consonant en daardoor ook minder een kandidaat voor vervanging van de /r/. In het overzicht van Kouwenberg en Murray (1994) wordt de /j/ alleen vermeld als allofoon.

Affricatie is een proces dat we in het Nederlands niet snel zouden verwachten. In het Papiamento zijn de affricaten /tʃ/ en /dʒ/ echter frequenter dan de enkele fricatieven /ʃ/ en /ʒ/. Dat verklaart wellicht waarom affricatie in dit sample toch 4 keer voorkomt.

4. Toegestane lexicale varianties

Het plaatje van de babyfles /bɔtər/ (item 19) wordt door veel kinderen benoemd met /bɔbɔ/ (flesje). Dit woord wordt ook door de moeders het meest gebruikt.

Het plaatje van de schoen /sapato/ (item 25) wordt veel benoemd met het woord /kɛts/ dat 'sportschoen' betekent. Op termijn zal dit plaatje in Speakaboo worden aangepast.

5. Prestaties van zich normaal ontwikkelende Arubaanse peuters

In het voorjaar van 2017 zijn 21 Arubaanse kinderen tussen 40 en 51 maanden getest met de woorden uit Speakaboo, alleen dan aangeboden via een papieren lottospel. De kinderen bezochten een reguliere peuterspeelzaal en hadden voor zover bekend bij de leidsters een normale (taal)ontwikkeling. De gemiddelde leeftijd van de kinderen was 45,3 maanden.

De afname van de test vond plaats door Melissa Browne die als logopedist werkzaam is in Nederland. Ze is opgegroeid op Aruba met Papiamentu als moedertaal.

De kinderen moesten het getoonde plaatje matchen met hetzelfde plaatje op een lottovel en daarna het woord benoemen. Als het kind een woord niet spontaan benoemde, werd eerst een fonologische cue gegeven. Als het kind het woord dan niet kon zeggen, werd het voorgezegt. Als het kind het woord ook niet wilde nazeggen, werd dat item overgeslagen (in totaal slechts 3 keer voorgekomen).

Alle uitingen van de kinderen zijn gescoord op een scoreformulier (afbeelding 1). De Papiamentu test bevat in totaal 36 woorden en 92 consonanten, waarbij de clusters als twee consonanten gerekend zijn.

Omdat niet alle woorden beoordeeld konden worden (niet gezegd) zijn niet bij alle kinderen 92 consonanten beoordeeld. Bij het berekenen van scores is hier rekening mee gehouden. In tabel 3 zijn de gemiddelden van de groep vermeld.

Tabel 3

Gemiddelde scores van zich normaal ontwikkelende Arubaanse kinderen

Leeftijd	45,3 maanden
Aantal consonanten fout	5,3
Aantal woorden niet spontaan benoemd	8,4
Aantal consonanten beoordeeld	91,4
Aantal consonanten correct	86,2 (91,5-5,3)
Percentage Consonanten Correct (PCC)	94,2 (86,2/91,5*100)

Opvallend is dat de kinderen relatief weinig fonologische fouten maken, maar relatief veel woorden moeten nazeggen. In de tabel 4 staat weergegeven welke items het meest moesten worden nagezegt.

Tabel 4*Items die het meest moesten worden nagezegd*

item	frequentie
28. zax (zaag)	17
34. batpak (badpak)	15
19. bōtār (babyfles)	15
29. zīraf (giraf)	15
21. pōptji (pop)	13
31. drōeyf (druif)	10
36. telefon (telefoon)	9
33. bentana (raam)	9
25. sapato (schoen)	9
13. kafi (kast)	8
23. porta (deur)	7

Het plaatje van het raam werd vaak niet herkend, maar als de onderzoeker een raam in de ruimte aanwees, werd het juist benoemd. Veel kinderen konden de zaag niet spontaan benoemen, maar gebruikten wel een werkwoord zoals snijden of knippen.

Voorbeeld van een gemiddelde score

Case Papiamento: Meisje, 44 maanden

Aantal fout:	7
Woorden nagezegd:	7
Niet te beoordelen:	0
Beoordeeld:	92
Correct:	85 (92-7)
PCC:	92,4 (85/92*100)

X: klank is verkeerd gerealiseerd

∅: klank is weggelaten

NG: woord is nagezegd

Woord										NG	Proces/Opmmerkingen	
1. bus (bus)	b	œ	s									
2. cas (huis)	k	a	s									
3. jus (sap)	dʒ	u	s									
4. bala (bal)	b	a	l	a								
5. cama (bed)	k	a	m	a								
6. wowo (oog)	w	o	w	o								
7. auto (auto)	ɔʊ	t	o									
8. dede (vinger)	d	e	d	e								
9. yabi (sleutel)	j	a	b	i								
10. apel (appel)	a	p	ə	l								
11. pushi (poes)	p	u	ʃ	i								
12. peña (kam)	p	e	ɲ	a								
13. cashi (kast)	k	a	X	i							ʃ → s	
14. faha (riem)	f	a	h	a								
15. keshi (kaas)	k	e	X	i							ʃ → s	
16. mucha (kind)	m	u	tʃ	a								
17. cacho (hond)	k	a	tʃ	o								
18. tayo (bord)	t	a	j	o								
19. boter (babyfles)	b	ɔ	t	ə	X						r → l	
20. mangel (snoep)	m	a	ŋ	g	ə	l						
21. popchi (pop)	p	ɔ	p	tʃ	i					✓		
22. avion (vliegtuig)	a	v	j	o	ŋ							
23. porta (deur)	p	o	X	t	a						r → l	
24. nanishi (neus)	n	a	n	i	ʃ	i						
25. sapato (schoen)	s	a	p	a	t	o				✓		
26. stul (stoel)	s	t	u	l								
27. flor (bloem)	f	l	o	r								
28. zag (zaag)	z	a	x							✓		
29. giraf (giraf)	ʒ	i	r	a	f					✓		
30. blas (ballon)	b	l	a	s								
31. druif (druif)	d	r	œy	f						✓		
32. regalo (cadeau)	r	e	g	a	l	o						
33. bentana (raam)	b	e	n	t	a	n	a			✓		
34. badpak (badpak)	b	a	X	p	a	k				✓	t → k	
35. galiña (kip)	g	a	l	i	ɲ	a						
36. telefon (telefoon)	t	e	l	e	f	o	ŋ					
Totaal aantal consonanten fout											A.	7
Totaal aantal consonanten geproduceerd											B.	92
92 – aantal consonanten van niet geproduceerde woorden												
(B-A) / B * 100	(85/92) * 100										PCC	92,4%

Speakaboo – Scoreformulier PAPIAMENTO

Afbeelding 1. Scan van ingevuld scoreformulier Papiamento

6. Bronnen

Daughtridge, K. *The Phonology of Curaçaoan Papiamentu*

file:///C:/Users/el_zi/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Example-Chart-Descripts_Papiamentu.pdf

<https://meertaligheidentaalstoornissenvu.wikispaces.com/Papiamentu>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Papiaments>

<https://nl.wikibooks.org/wiki/Papiamento>

© Kentalis, 20-11-17, Sint Michielsgestel